

JOSÉ LUÍS
PEIXOTO
—
Autobiografia

Traducere din portugheză de
Simina Popa

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTOR:
Carmen Eberhat

DESIGN:
Andrei Gamară
Foto Saramago: © Fundação Saramago

DIRECTOR PROducțIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mihaela Gavriloiu

CORECTURĂ:
Irina Mușătoiu
Oana Apostolescu

Am scris cândva că totul e autobiografie, că fiecare ne povestim viața prin tot ce facem și spunem, prin gesturi, prin felul în care ne așezăm, în care mergem și privim, în care întoarcem capul sau luăm un obiect de pe jos. Ce voi am eu să spun atunci e că, trăind încununată de semne, noi însine suntem un sistem de semne. Oricum ar fi, cititorii pot sta liniștiți: acest Narcis care se contemplă azi în apă va desface, cu mâna lui, imaginea pe care o contemplă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PEIXOTO, JOSÉ LUÍS
Autobiografia / José Luís Peixoto; trad. din portugheză de Simina Popa. – București: Pandora Publishing, 2020

ISBN 978-606-978-325-2

I. Popa, Simina (trad.)

821.134.3

Titlul original: Autobiografia
Autor: José Luís Peixoto

Copyright © José Luís Peixoto, 2019
By arrangement with Literarische Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e.K.,
Frankfurt am Main, Germany.

Copyright © Pandora M, 2020
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghiseul 1, C.P. 0490, Bucuresti
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN: 978-606-978-325-2

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

JOSÉ SARAMAGO, *CADERNOS DE LANZAROTE*¹, 1997

¹ *Cadernos de Lanzarote* (Caietele din Lanzarote) — o serie de șase jurnale care cuprind perioada 1993–1998, publicate de José Saramago după ce s-a mutat din Portugalia în Spania, pe insula Lanzarote. (N.t.)

Saramago a scris ultima frază din roman.

Absorbită, privirea sa a intrat în fiecare dintre acele cuvinte, le-a evaluat pe dinăuntru ca un arhitect, ca și cum ar fi fost case; Se poate trăi aici? a întrebat în liniștea din interior, interiorul lui și al caselor, primind doar răspunsul ecolui, doavadă optimistă a unui loc creat, spațiu viabil, habitat. Apoi, pe drumul pe care acea frază îl trasa, s-a plimbat pe dinaintea cuvintelor, stradă cu fațade demne și solide, a măsurat spațiul dintre ele, a comparat nuanțele de culoare pe care le înfățișau, reflexile unui soare care strălucea din centrul romanului.

Încă atent la acel peisaj, și-a îndepărtat mâinile de la tastatura calculatorului, puteau fi două păsări, dar erau chiar mâinile unui bărbat de șaptezeci și patru de ani, mâini din piele de om, temporar fără greutate, nemaiamintindu-și de gravitație. Le-a aşezat pe blatul de lemn al mesei, de o parte și de cealaltă a tasturii, iar degetele și-au găsit odihnă individuală, unele mai întinse, altele mai încovioate. Sub masă, în umbră, și-a scos picioarele afară din papuci, doar pe jumătate, încă în confortul textil, dar deja în libertate. Însă toate astea erau strâine de voința scriitorului, corpul uman își vede de o existență independentă când e abandonat, e o binecuvântare că inima nu așteaptă ordin ca să bată, că plămânii se organizează autonomi în graba lor de a respira, până și cel mai anonim fir de păr știe să albească singur. În spate, cărțile din bibliotecă păreau să i se aplece peste umeri, avide să nu piardă

nimic, iscoditoare, și ele fuseseră aşa, înainte de tipar și de lecturile critice, înainte de lume, protejate de zelul creatorului lor. De cealaltă parte a biroului, ieșind din rădăcini obișnuite cu pământul domestic, imitație de câmpuri la ghiveci, plante mute se întindeau spre lumină, iar efortul era cel care le făcea să crească. Poate n-ar fi imposibil de crezut că și acele frunze cărnoase făceau să crească lumina, într-atât de mare era belșugul cu care întregul iulie se revărsa pe fereastra aceea, începutul de iulie prin acele ochiuri de geam, ziua de 2 iulie 1997 țășnea cu totul prin acea fereastră. Pe peretele rămas, ușa închisă, zgomote precaute pe care alții le-ar putea defini drept liniște.

Prinț-o mișcare a gâtului, aproape imperceptibilă, s-a întâmplat sau nu, Saramago își ridică privirea. N-avea s-o cheme pe Pilar imediat, își reținea încă impulsul acesta, l-a anticipat luni întregi și acum voia să-i simtă gustul. Printre gânduri, putea să-și audă propria voce chemând-o, avea un fel special de a-i articula numele lui Pilar în astfel de momente, putea deja să-i vadă trăsăturile feței când el îi va da veste. Însuflare imaginea asta între capitole și zile întregi de scris, încât nu de puține ori acesta i s-a părut cel dintâi motiv, cel mai real, își dăduse osteneala să scrie romanul ca să vadă chipul lui Pilar în momentul în care avea să-l termine. Fără să fie nevoie să-și schimbe expresia feței, ideea aceasta juvenilă îl făcea să zâmbească. În același timp, personajele încă se mișcau pe dinăuntru lui, umblau de jur împrejur nesigure de viitor, le lipseau cuvintele, începeau să se destrame; și din această cauză, scriitorul mai avea nevoie de puțin timp singur cu ele, trebuia să se ocupe de neliniștea lor; și acum?, și acum? întrebau personajele fără încetare. Mai avea nevoie de timp să le explice că acum începe de fapt viața lor.

Există acel birou, și în capul lui Saramago mai există un birou, la fel se întâmplă cu cartea pe care tocmai o scrisese și cu întreaga insulă Lanzarote, cu Oceanul Atlantic. Nu se poate ști ce e mai mare, sunt multe tipuri de mărimi, aşa cum cartea se află înăuntrul insulei, și insula se află înăuntrul

*

S-a auzit soneria de la interfon. S-a gândit imediat la mandatul poștal, oare asta era? Avea mare nevoie de banii aceia, dar nu-i convenea să-și întrerupă agilitatea rară, atât de rară a scrisului. José a închis ochii, a învărtit arătătorul deasupra tastaturii până a pierdut noțiunea localizării literelor. Va merge pe mâna ordinii alfabetice, dar a dezechilibrat probabilitățile, o să deschidă ușa dacă pică mai jos de H, rămâne pe loc dacă iese o literă din restul alfabetului. A pus degetul, a ridicat pleoapele, curiozitate de șoarece, a picat B. S-a desprins de pe canapeaua care-l înghițea într-o adâncitură din tapițerie, arcuri rupte, și a făcut șase pași medii, străbătând încăperea. La jumătatea acestui drum, s-a auzit un ciocănit în ușă, os pe lemn. Nu s-a mirat, José locuia la parter, intrarea în clădire era la mică distanță de ușa lui.

Convins că o să dea de poștaș, a tras de clanță dintr-o singură mișcare, își compuse un chip aspru și avea dojana pregătită, dar, până să deschidă gura, unul dintre bărbăți l-a înșăfăcat de gât și l-a împins înăuntru, l-a ridicat în aer, vârfurile picioarelor atingând pământul, balerină neinteresată de grație; celălalt i-a urmat și a închis ușa. Imobilizat în strânsoarea acelei mâini, brațul întins, José n-a știut ce să zică sau ce să facă, cu toate că n-ar fi putut să scoată niciun piuit cu gâtlejul prins ca într-un laț și că, din același motiv, n-ar fi avut autoritatea niciunui fel de gest. Știi cine ne-a trimis? Pumnul primit în splină după această întrebare ar fi fost de ajuns pentru José. N-a căzut în genunchi pentru că era ținut de gât în aer. Poate bărbatul era stângaci, dacă lovea cu atâta tărie în stânga, dar, în acel caz, era impresionantă priceperea cu care sufoca cu dreapta. Oricum ar fi fost, cert era că avea mai multă furie într-un braț, oricare dintre ele, decât avea José în tot scheletul.

~

Încrețindu-și față pentru a face loc amintirilor, José deslușea doar bucăți, momente incomplete trecând prea rapid, fără început,

pornite din mijloc, fără sfârșit, terminate în aer, dintr-o dată. Poate angoasa tăia crâmpieie la întâmplare. Chiar și în amintire, după ce a trecut încăciunea sperieturii, acele imagini au rămas însoțite de o apăsare în piept.

Bartolomeu s-a ocupat de băutură. Whisky?, nu; vin roșu?, nu; coniac?, nu, am zis că nu. José a regretat că-i povestise, dar, de la un moment încolo, nici el n-a mai știut ce să credă, a avut îndoieri. Cu toate astea, atunci când judeca limpede, când reușea să vadă un deget ridicat la două palme de față, credea că fusese vorba de o extenuare, o oboseală a capului, n-a mai suportat presuntea pe care cuvintele o punea ca să-i traverseze porii. Pe atunci încă mai credea că, dacă insistă mult, ar putea avansa cu romanul. Acasă, zile în sir, aduna sudoare, resturi de mâncare stricată și, ore întregi, ținea caietul deschis în față lui, cuvinte tăiate, cuvinte scrise și tăiate. Avea dureri de cap de-l dureau ochii, își simțea globii oculari definiți clar în interiorul craniului, două sfere cu vînișoare zvâcniind. Zi sau noapte, adormea pe canapea, fără simțire. Nu-și amintește cum a ieșit din casă în acea după-amiază, din fericire îmbrăcat și încălțat; își aduce aminte străzile, poate cartierul Olivais, poate Chelas, poate Alcântara sau Telheiras, poate oricare cartier din Lisabona cu clădiri și trafic. Își amintește și de câteva glasuri care încercau să vorbească cu el, care întelegeau că e dezorientat, care-l numeau *băiete*, în ciuda bărbiei. Nu i-a mai fost cu puțință să organizeze momentele pe care și le aduce aminte, înainte și după se amestecă până când nu mai există; pierdut în memorie la fel cum, în acea după-amiază, s-a pierdut în Lisabona.

În unele momente, nu știe prin ce fel de asociere sau lipsă de concentrare, ajunge să confundă întâmplarea aceea cu cea în care s-a pierdut de mama lui pe Rua Augusta. Era un băiețel de patru ani, s-a desprins din mâna ei pentru cele câteva minute în care mama a trebuit să probeze un pulover și voia să se vadă în oglindă. José a profitat de acea libertate pentru a explora magazinul, ușa deschisă l-a chemat, apoi a explorat strada, mulțimea și, când a intrat iar, magazinul era complet diferit. Își amintește foarte bine

lucrurile acestea, pentru că a auzit-o pe mama lui de multe ori povestindu-i întâmplarea. José n-a apucat să se sperie sau să-și dorească să renunțe la plăcerea acelei aventuri, mama lui a fost cea care s-a panicat, căreia i-a luat mult până să-i vină suflarea la loc după ce l-a găsit, consolată de vânzătoare de la magazinele de prêt-à-porter, adunate roată în jurul ei și făcându-i vânt cu capace de la cutii de carton. Aceea era o amintire fragmentată pentru că, atunci când s-a întâmplat, avea patru ani, se agăta doar de prezentul imediat, trecutul se fărâmăța în urma lui. Chiar și aşa, ajungea să confundă acel episod din copilărie cudezorientarea cealaltă, adultă, douăzeci și opt de ani, crezându-se prea bătrân, crezând că are nevoie de un al doilea roman scris, crezând că și-ar pierde numele și existența fără un al doilea roman scris, închipuindu-se invizibil sau mort. Mai era și diferență că, pe vremea când era copil, Lisabona era ceva extraordinar. În Bucelas, în curte, în bucătărie, mama îi spunea că se duc la Lisabona când voia să-l umple de energie. Așa a fost mult timp, dar avea să se schimbe, să schimbat el sau să schimbat Lisabona.

Mama lui n-a aflat niciodată că José se pierduse când era mare. Acea informație era mai departe de lumea ei decât cei treizeci de kilometri lungi care despărțeau Bucelas de Lisabona. Femeie de serviciu voluntară la biserică principală din localitate, Biserica Nossa Senhora da Purificação, știa de mult pe din afară cartea de rugăciuni. Câteva necazuri, căsătoria, nunta de argint se cristalizașaseră într-o mulțumire gazoasă, nătângă, fără așteptări. În prima duminică a fiecărei luni, mărturisea o selecție de păcate, doar pe cele care n-o făceau să dea rău în fața preotului paroh. Dacă i-ar fi spus cineva că băiatul ei s-a pierdut în Lisabona, i-ar fi venit greu să credă. Pe de-o parte, José stătea singur în oraș de zece ani, timp berechet să cunoască toate străduțele; pe de alta, nu-și putea închipui că scrierea unei cărți ar putea fi motivul unor asemenea probleme. Pentru penitența ei, băiatul alimenta acea influență oarbă, cărțile. Mai bine ar fi făcut menință că băiatul vecinei, a pierdut întru câtva din auz, dar a ajuns un mecanic lăudat de

toată lumea. În toiul pubertății, în timp ce alți băieți ocheau vrăbii cu puști cu aer comprimat, antrenament sănătos de tras la țintă, José își petreceea ore în șir ascuns și tăcut, citea întins în pat sau scria prostii, aplecat deasupra unui caiet. La început, mama lui s-a rugat, i-a cerut Sfintei Cecilia, protectoarea poetilor, să-i crute fiul, să-l scape de asemenea idei. Negăsind răspuns, s-a conformat și a coborât privirea în fața Domnului, acceptându-i misterele. De atunci, a început să se roage pentru fiul său Sfântului Alexie, protectorul cerșetorilor.

După ce a renunțat la facultate, la douăzeci și patru sau doar uăzeci și cinci de ani, José a apărut în Bucelas cu primul roman în mână, mândru și înfumurat. Mama l-a felicitat, a înțeles că privirea băiatului îi cerea această reacție. Dar, în tăcere, și-a amintit de adolescența fiului, revoltat, idei fixe, poezii fără rime și fără rost, acnee dezlănțuită, și s-a temut că nu va mai crește niciodată. Pentru imaturitate, pentru lipsa de pregătire pentru viață, îl învinuia exclusiv pe bărbatul ei, tatăl lui José. Nu-și mai petreceea nopți întregi măcinându-se pentru infidelitatea și lașitatea soțului ei, dar încă îl învinuia pentru tot.

~

În ciuda amețelii și a lipsei de aer, José i-a recunoscut imediat pe acei bărbați. Erau paznicii pe care-i întâlnea la casa de pe Rua de Macau. Evita să-i privească direct, postură amenințătoare, brațe îndepărtate de trunchi din cauza mușchilor, mereu supărăți; dar, când nu erau atenți, îi observase deja în detaliu. Primul era ras în cap, avea o cicatrice groasă care-i traversa gâtul de la o ureche la alta, ca și cum cineva l-ar fi decapitat fără succes. José nu identifică exact locul de naștere al celui de-al doilea bărbat și nici nu-l interesa în timp ce era strâns de gât, cu ochii scoși din orbite, cu capul plesnindu-i de roșeață, dar legăturile lui cu Africa erau probabile, aşa reieșea după pielea feței, pământ, sol fertil, după părul creț, după trăsături și mai ales după felul în care a vorbit,

pfaiai, aici treaba e ca și făcută deja. Bărbatul a lăsat să-i iasă acest pfaia și această răbufnire după ce a inspectat casa în câteva secunde, farfurii adunate de mult timp într-o grămadă dezorganizată în chiuvetă, cărțile împrăștiate pe jos, printre haine murdare și resturi, cearșafurile împinse cu picioarele la capătul patului, fețele de pernă cu pete de salivă ori de rugină, toaleta neobișnuită cu leșia, acoperită de o crustă de urină uscată. Cum nu știa de unde să înceapă, al doilea bărbat, provenit de pe continentul cu pricina, a spart o farfurie de marmura blatului de bucătărie, i s-a părut că pe podeaua de lemn nu s-ar fi spart cu atâta ușurință și atâta efect. Pentru toate există o artă, până și pentru a băga pe cineva în sperieți sau a sparge farfurii sunt necesare câteva noțiuni. Apoi, a deschis frigidierul, dar l-a închis rapid, tulburat de priveliștea peste care a dat, lapte albastru, încheiat, fructe păroase, mâncare în transformare potrivit evoluției speciilor, stadii incipiente ale unor viitoare civilizații glaciare, dați-le vreme și vor inventa roata, Darwin și-ar fi perfecționat tezele prin cercetarea aceluia ecosistem. A închis frigidierul cu un șut și, imediat după, a mai dat un șut în ușă deja închisă, alterând albul, dând o formă acelei suprafețe, o încercare de a șterge ce-a văzut, ca și cum ar fi posibil să împingi amintirile printr-un șut la capătul uitării și poate o fi dacă lovitura decisivă e suficient de puternică. Cel cu cicatricea l-a lăsat pe José să cadă și, influențat de celălalt, i-a dat un șut, un șpiț în coaste, și câteva în plus, până le-a pierdut șirul. Cum nu știa cu ce să continue devastarea, furtună cu mâini și picioare, partenerul african căuta un obiect care să merite să fie distrus, a ales o cutie de pâine din stinghii de lemn, ieftină și veche, soioasă de grăsime, adăpost pentru coji uscate și firimituri răzlețe. Poate să fi fost de pin cutia de pâine, s-a desfăcut singură la primul contact cu un colț al blătului, stinghii poroase, oase decalcificate de vechime, fără speranță.

În bătaia cu obiecte putrede și cu un om de paie care nu opune rezistență, s-a lăsat o clipă de liniște, o ezitare simultană sau doar o coincidență ritmică în du-te-vino-ul mișcărilor. Clipa s-a prelungit pentru că a fost un gest, l-a făcut cineva, care i-a paralizat

pe cei doi bărbați, unul dintre ei cu mâinile pe un sertar pe care n-a apucat să-l deschidă, celălalt cu genunchiul îngript în spatele lui José, care n-a avut încotro decât să suporte acele zeci de kile, întins pe burtă, cu obrazul turtit. Motivul acelei mușenii subite a fost o urmă de voci înăbușite de pereți de cărămidă, beton. Și liftul s-a oprit cu zgromod și vocile s-au auzit și mai răspicat. Așa s-au tot apropiat, până s-au oprit în spatele ușii lui José, înainte de a ieși în stradă. Ușa era un mat, membrană fină care împiedica lumina și lăsa să treacă orice sunet. În acea conversație, vecina a arătat cu bărbia și a modelat un fel de tăcere cu buzele subțiri de femeie bătrână, ce-i cu asta? Vecinul i-a răspuns doar cu o prepoziție și un substantiv, *cu băutura*. Poate c-a făcut și gestul de a bea, arătând cu degetul mare spre gură. În asentiment, cei doi vecini au ridicat din sprâncene și și-au văzut de drum în ritmul lor. La câțiva metri, despărțiti de o ușă de hârtie, aproape de hârtie, ca și cum ar fi fost, era un tablou nemîșcat, africanul ținea de un sertar cu două mâini, cel cu cicatrice îngrijite un genunchi în unghi ascuțit în mijlocul spatelui lui José. De îndată ce zgomotele metalice au dat de înțeles că ușa de la stradă s-a deschis și s-a închis, trecerea timpului s-a reluat din punctul în care fusese întreruptă. Sertarul a fost tras și conținutul împrăștiat pe jos, José a fost pălmuit, apoi ridicat de guler ca să primească vorbe scuipate în față, după ce că ai datorii, mai ești și bețiv?

Câtă vreme e umană, orice ființă va găsi un vestigiu de afirmare pentru a apăra ceea ce o umanizează cu adevărat, nu mușchii sau organele, ci ceea ce e imaterial, credințele care îi dau suflare. Nu corpul e cel care ține ideile, ideile sunt cele care găzduiesc corpul, care îl îngăduie, care creează condiții obiective și subiective pentru ca acesta să existe. Când a simțit o siluetă apropiindu-se de canapea și de calculator, José și-a adunat ultimele sale forțe și a reușit să se pună în fața aparatului, rezistență zdrenanță, tristă figură. Însă mâna deschisă a africanului era cât toată fața lui José, îi ajungea de la bărbie la frunte, îi acoperea gura și nasul cu suprafața concavă a palmei, îi astupa ochii cu rădăcinile degetelor, era un

volum masiv, carne tare. José a căzut fără rezem, n-a avut grația unei amortizări pe canapea pentru că, deși întors cu spatele în acea direcție, s-a împiedicat cu călcâiul de o grămadă de cărți și, dând înapoi, s-a lăsat pe scândurile podelei, împestrițată cu obiecte alăndala. Calculatorul era pe o mică masă metalică cu roți, subredă, prost înșurubată. Cu aceeași pornire, folosindu-și amândouă mâinile, același bărbat smulse monitorul din cabluri, un bebeluș uriaș pe care-l îmbrățișa între piept și burtă, bărbia împlântată în plastic. Cu o aruncătură brutală, azvârli acea greutate într-o explozie, lăsând-o spintecată de fire, sticla spartă în mijloc, turtită într-un cerc imperfect. Celălalt, cu venele zvâcnindu-i pe chelie, n-a vrut să rămână în dezavantaj și, apucând de un colț al tastaturii, cu lovitură de rachetă, făcu țăndări tastele de perete, fără deosebire între vocale și consoane. În final, au zdrobit amândoi restul computerului în șuturi.

Până și acele carcase de bizon obosiseră, găfăiau în mijlocul unei îngrămadeli de obiecte care le ajungea până la glezne, înălțime la care era și José, culcat fără să vrea. Au așteptat să li se liniștească respirația și, privindu-se, au căzut de acord că treaba lor s-a încheiat. Alegând pe unde să pună piciorul ca să nu se împiedice, dar fără să se sinchisească să evite zdrobirea obiectelor, au pășit spre ieșire. Înainte să treacă pragul, unul dintre ei, chelul cu cicatrice, îi lăsa o cugetare, plătește-ți datoria, mocofane.

Au trântit ușa casei, lemn, au trântit ușa clădirii, aluminiu, și José a rămas pe jos, revenindu-și în fire la sunetele acelei după-amiezi, marți, 23 septembrie 1997. Cu spatele pliat pe toate muchiile, gâtul îndoit, a deschis ochii și, după o ceață, doar becul din tavan, fără abajur, becul agățat de un fir. A urmat o perioadă de năuceală, lui José i-a venit greu să gândească, ce vedea se amesteca cu ce-și imagina și cu ce-și amintea, nu era în stare să distingă ideile una de alta. Puțin câte puțin a început să dezlege acel ghem. Într-o poziție arbitrară, abandonat, a început să-și amintească de Saramago. Bine că nu l-a văzut Saramago așa. Nu că ar fi fost posibil, nu că ar fi putut să intre acolo și să-l vadă, dar bine că

n-aveau nicio întâlnire stabilită. Cât timp dura până i se vindeca corpul? José se îndoia că se va mai repara vreodată ce îi părea rupt din rădăcină. Nu e vorba de corp, nu e vorba niciodată de corp, José disprețuia corpul, prost hrănit, prost odihnit, bine băut când avea ocazia. Timpul usucă hematoamele, oasele se obișnuesc să șchiopăteze, problema sunt îndoielile, întotdeauna. Afară, autobuzele înaintau prin trafic, sunetul motorului trăgând de unul din acele paralelipipede cu pneuri, ușile deschizându-se automat. Și își aminti de Olivais, întreaga dimensiune a cartierului Olivais înconjurându-l dincolo de acei pereți, sfârșit de amiază, ca în paginile pe care tocmai le scria, și își aminti de Lanzarote. După ce a terminat romanul, singur în birou, Saramago poate că-a simțit întreaga dimensiune a insulei Lanzarote, José a cântărit această posibilitate. Dar, la terminarea romanului, Saramago era complet. Avea acel obiect dinaintea lui, născut literă cu literă din mâinile lui, romanul uniformiza complexitatea clipei, lumea era un sistem perfect. José se simțea exact opusul, spart în mii de piese, și corpul și toate zilele lui, un viitor care nu părea capabil să stea în picioare. Înainte de a se însera, ridicându-se cu ajutorul brațelor până se așeză în capul oaselor pe podea, și-a amintit că personajul principal din noul roman al lui Saramago se numește José, domnul José, chiar autorul i-a povestit. A primit vestea că pe un privilegiu, ca pe un noroc, și abia acum observa cât de mulți José erau. În curând, după ce va fi publicat, toată lumea o să cunoască personajul aceluia roman, *Toate numele*, toate numele. Într-o simplitate elementară, o matrice, poate José conținea în sine toate numele de bărbați. Dar ce avea să se întâpte cu ceilalți José? Unde se duceau? Mintea lui repeta aceste întrebări cu suferință, slăbiciune, teamă și apatie. O descurajare printre rămășițe, asta era. Tânărându-și corpul ostenit, reuși să ajungă la ușile dulapului de sub chiuvetă, unde ținea ascunsă de el însuși o sticlă de rachiu.

2

În fața fatalității morții, moștenirea pe care un om a fost capabil să o adune este propria lui existență; se sfărșește timpul, rămâne metalul. Bartolomeu n-a folosit aceeași sintaxă, dar asta a vrut să spună. Radioul era pornit pe masă, băgat printre vrafuri de ziare citite, virgule sau rahat de muscă, pagini îngălbene de anotimpuri, dar și câteva reviste de actualități ilustrate, ghiduri TV. Vocea speakerului avea volum bun și poziționare bună, umplea încăperea, dar Bartolomeu vorbea și mai tare, ori pentru că era aproape surd, ori pentru că ceea ce să fie ascultat. În timp ce și explica ideile, marea de gânduri descărcate direct, nu se oprea din format numere pe discul telefonului. Zgomotul acela repetat de zeci sau sute de ori alcătuia un ritm, zeroul și numerele mari dura mai mult până se învârtreau, cele mici erau sughiuri, doi-doi. Bartolomeu știa pe dinofără numărul de la emisiunea de radio, știa să-l spună fără să se gândească, îl putea forma total neatent, avea memoria mișcărilor. Înfigea capătul unui creion în găurica din dreptul numărului și aşa învârtea discul, nu folosea degetul fiindcă voia să-l odihnească, mai devreme arătase bătătura de la degetul arătător cu mândrie de tabiet.

De cum să se hotără să se folosească de acel ajutor, penultima resursă, José a știut că va trebui să asculte același refren. Erau rare schimbările de modulație în reluarea sfaturilor dintotdeauna. Urmând un itinerar invariabil, Bartolomeu a elogiat economiile, valoare supremă, nimeni nu dă douăzeci și cinci de sfanți nimănui, șmecheri sunt cei care își mențin capitalul, necugetați sunt cei